

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Härmälä, Marita; Kauppinen, Merja

Title: Oppimista, osaamista ja opetusta arvioimassa : mikä meitä puhuttaa juuri nyt?

Year: 2021

Version: Published version

Copyright: © Kieliverkosto ja kirjoittajat, 2021

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Härmälä, M., & Kauppinen, M. (2021). Oppimista, osaamista ja opetusta arvioimassa : mikä meitä puhuttaa juuri nyt?. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 12(3).

<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2021/oppimista-osaamista-ja-opetusta-arvioimassa-mika-meita-puhuttaa-juuri-nyt>

Kieliverkosto (<https://www.kieliverkosto.fi/fi>)

Oppimista, osaamista ja opetusta arvioimassa – mikä meitä puhuttaa juuri nyt?

Julkaistu: 12. toukokuuta 2021 | Kirjoittanut: Marita Härmälä ja Merja Kauppinen

Oppimisen ja opitun arviointi on itsestään selvä osa opettajan työtä. Arviointi rakentuu osaksi oppimista monisyisin tavoin. Se kietoutuu tavoitteiden asetteluun, oppimisprosessin kulkuun, oppimisympäristöä koskeviin valintoihin sekä menetelmiin ja materiaaleihin. Arvioinnin avulla tarkastellaan myös oppimisen ja opetuksen laatua. Lisäksi arviointi perustuu vuorovaikutukseen oppijoiden välillä sekä suhteessa opettajaan. Se onkin pohjimmiltaan kognitiivinen, sosiaalinen, emotionaalinen ja dialoginen tapahtuma. Arviointi koskettaa oppijoita ja opettajia monella tapaa. Siksi se myös puhuttaa, aina uudelleen.

Erityisen ajankohtaisen tästä toukokuun lehden arviointiteemasta tekevät äskettäin valmistuneet, perusopetuksen opetussuunnitelman tarkentuneet osaamiskriteerit arvosanoille 5, 6, 8 ja 9. Osaamiskriteereiden käyttöönotossa on ollut haasteita eri oppiaineissa, ja niitä on jo selvitetty mm. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen, Karvin, teettämässä arvioinnissa (Puukko ym. 2020). Selvityksestä kävi ilmi, että opettajat kokivat osan kriteerikuvaimista vaikeaselkoisiksi ja niiden käyttöönoton haastavaksi arjen opetustyössä. Kriteerikuvausten jalkauttamisessa onkin vielä paljon pohdittavaa: Miten eri arvosanoille kuvattua osaamista

voidaan operationalisoida, saada mitattavaan muotoon, arjen opetustyössä? Onko kaikkea kriteereissä kuvattua osaamista edes mahdollista arvioida esimerkiksi laajamittaisessa, digitaalisesti järjestetyssä arvioinnissa? Muun muassa näihin kysymyksiin etsimme vastauksia eri koulutusasteilla ja eri organisaatioissa työskentelevien asiantuntijoiden sanoittamana. Teemanumeron artikkeleissa pohditaan, miten opetussuunnitelman perusteissa ja muissa ohjausdokumenteissa kuvatut opetuksen sisällöt ja tavoitteet konkretisoituvat osaamisen arvioinnissa. Artikkelikokoelman kimmokkeena oli koota erilaisia näkökulmia arviointiin koulutusjärjestelmän eri tasoilta varhaiskasvatuksesta perusopetukseen ja korkeakoulutukseen.

Teemanumeron pääjuonteena on Karvin vuosina 2016-2020 toteuttama esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien toimeenpanon arviointi. Tässä arvioinnissa tuotettiin tietoa opetuksen ohjausjärjestelmien toimivuudesta, vaikuttavuudesta ja opetussuunnitelman tavoitteiden saavuttamista edistävästä sekä estävästä tekijöistä (Saarinen ym. 2019; Venäläinen ym. 2020;

Saarinen ym. 2021). Opetussuunnitelman toimeenpanoa koskevassa artikkelissa keskitytään laajan hankkeen tuloksista vain osaan eli siihen, miten laaja-alainen osaaminen ja paikallisten opetussuunnitelmien laadinta on sujunut kouluissa ja mikä on arvioinnin tulosten anti opetuksen kehittämisen näkökulmasta.

Teemanumeron muut artikkelit kuvaavat opetuksen suunnittelua koskevien dokumenttien käyttöä ja soveltamista koulutusjärjestelmän jatkumolla. Apulaisprofessori Pekka Mertala kuvaa artikkelissaan monilukutaitoa ja pedagogisen toiminnan arviointia varhaiskasvatuksessa. Monilukutaidon on havaittu olevan varhaiskasvatussuunnitelman heikoiten toteutuneita osa-alueita (Repo ym. 2019). Mertala esittää artikkelissaan konkreettisia työvälineitä varhaiskasvatuksen henkilöstölle oman toimintansa kriittiseen arviointiin monilukutaidon alueella.

Artikkeleista kaksi seuraavaa liittyvät suoraan Karvin kahteen oppimistulosten arviointihankkeeseen: 1) perusopetuksen matematiikan ja äidinkielen ja kirjallisuuden oppimistulosten pitkittäisarviointiin sekä 2) suomen kielen ja kirjallisuuden oppimistulosten arviointiin perusopetuksen päättövaiheessa. Perusopetuksen 1. luokan alussa tehdyssä ns. alkumittauksessa (Ukkola & Metsämuuronen 2019) seurataan matematiikan ja äidinkielen taitojen kehittymistä koko perusopetuksen ajan. Kyseessä on urauurtava arviointi, sillä koskaan aikaisemmin ei samojen oppilaiden osaamisen kehittymistä ole seurattu Suomessa näin laajasti ja pitkällä aikavälillä samanaikaisesti kahdessa perusopetuksen keskeisessä oppiaineessa. Lehtori Merja Kauppinen ja johtava arviointiasiantuntija Jan Hellgren kuvaavat artikkelissaan puolestaan sitä, miten opetussuunnitelman perusteiden päättöarvioinnin hyvän osaamisen kriteerien pohjalta johdettiin oppimistulosarvioinnin tehtävät oppimäärän eri sisältöalueille.

Suomen kielen yliopisto-opettajat Anna-Maria Peltomäki ja Hanna Vänskä kertovat, miten he testaavat koulukieleltään ruotsinkielisten opiskelijoiden suomen kielen (finskan) kirjallista taitoa verkossa. Nykyinen koe koostuu kahdesta osasta ja apuvälineiden käyttö on siinä sallittua. Kirjoittajien mukaan uusimuotoinen koe antaa aiempaa totuudenmukaisemman kuvan opiskelijan suomen kielen taidosta, sillä se toteutetaan tosielämän kielenkäyttötilannetta simuloivissa olosuhteissa ja opiskelijat voivat hyödyntää siinä myös tiedonhankintaan ja prosessointiin liittyviä taitojaan.

Halusimme teemanumeroon myös opettajan äänen kuvaamaan kentän tuntoja uusien osaamiskriteerien kehittämistyöstä ja käyttöönotosta. Lehtori Hanna Kökkö litalan yhtenäiskoulusta selvittää tuntemuksia, joita eri arvosanoille laaditut osaamisen kuvaukset ovat herättäneet erityisesti englannin opettajissa. Opettajia askarruttaa erityisesti se, miten muut kuin ns. kielelliset tavoitteet (T1–T5) voidaan ja tulisi ottaa huomioon päättöarvioinnissa ja miten ne voi asettaa arvosana-asteikolle.

Toivomme teemanumeron jatkavan monipuolista keskustelua oppimisen arvioinnista. Kuten kaikessa oppimisessa niin myös opetussuunnitelman ja siihen liittyvien uusien osaamiskuvausten käyttöönotossa yhdessä tekeminen ja vertaistuki ovat äärimmäisen tärkeitä.

Lisäksi tarvitaan apuvälineitä, kuten lisämateriaalia ja esimerkiksi vieraissa kielissä ns. maamerkkejä eritasoisesta osaamisesta. Kun osaamisen kriteereitä on yhdessä sovellettu ja käyty pohtien läpi, on niiden yhdenmukainen käyttö myös mahdollista. Opettajien täydennyskoulutuksen pitkäjänteisyys on toiveena myös kriteerityössä, jotta kriteerien käyttö vakiintuu ja löytää paikkansa oppimisen arviointia suuntaamassa ja yhdenmukaistamassa.

Marita Härmälä on johtava arviointiasiantuntija Kansallisessa koulutuksen arviointikeskuksessa (Karvi).

Merja Kauppinen on lehtori Jyväskylän yliopistossa.

Lähteet

Puukko, M., Huhtanen, M. & Lepola, L. 2020. Perusopetuksen päättöarvioinnin kriteerien toimivuuden arviointi. Julkaisut 7:2020. Helsinki: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Saatavilla: https://karvi.fi/app/uploads/2020/03/KARVI_0720.pdf (https://karvi.fi/app/uploads/2020/03/KARVI_0720.pdf)

Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M. Mattila, V. Lerkkanen, M-K., Gammelgård, L., Ulvinen, J., Marjanen, J., Kivistö, A. & Hjelt, H. 2019. Varhaiskasvatuksen laatu arjessa.

Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Julkaisut 15:2019. Helsinki: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Saatavilla: https://karvi.fi/app/uploads/2019/09/KARVI_1519.pdf (https://karvi.fi/app/uploads/2019/09/KARVI_1519.pdf)

Saarinen, J., Venäläinen, S., Johnson P., Cantell, H., Jakobsson, G., Koivisto P., Routti M., Väänänen J., Huhtanen M. & Viitala M. 2021. OPS kehittämistyön kompassina. Esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden 2014 toimeenpanon arviointi. Julkaisut 2021: 1. Helsinki: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Saarinen, J., Venäläinen, S., Johnson, P., Cantell, H., Jakobsson, G., Koivisto, P., Routti M., Väänänen, J., Huhtanen, M., Kivistö A. & Viitala, M. 2019. OPS-työn askeleita – Esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden 2014 toimeenpanon arviointi. Julkaisut 2019:1. Helsinki: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Ukkola, A. & Metsämuuronen, J. 2019. Alkumittaus – Matematiikan ja äidinkielen ja kirjallisuuden osaaminen ensimmäisen luokan alussa. Julkaisut 17:2019. Helsinki: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Saatavilla: https://karvi.fi/app/uploads/2019/07/KARVI_1719.pdf (https://karvi.fi/app/uploads/2019/07/KARVI_1719.pdf).

Venäläinen, S., Saarinen, J., Johnson, P., Cantell, H., Jakobsson, G., Koivisto, P., Routti, M., Väänänen, J., Huhtanen, M., Kauppinen, L. & Viitala, M. 2020. Näkymiä OPS-matkan varrelta – Esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden 2014 toimeenpanon arviointi. Julkaisut

2020:5. Helsinki: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Artikkeliin viittaaminen:

Härmälä, M. & Kauppinen, M. (2021). Oppimista, osaamista ja opetusta arvioimassa – mikä meitä puhuttaa juuri nyt? *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 12(3).

Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2021/oppimista-osaamista-ja-opetusta-arvioimassa-mika-meita-puhuttaa-juuri-nyt>

(<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-toukokuu-2021/oppimista-osaamista-ja-opetusta-arvioimassa-mika-meita-puhuttaa-juuri-nyt>)